

Barnen och den fysiska miljön

Uno Dahlén

I denna artikel redovisas en problematiserad bild av barns fysiska miljövillkor. Utgångspunkten är bakgrundsrapportens fem problemområden, nämligen segregationens, händelsefattigdomens, de stora områdsenheternas, de många miljöbytenas och opåverkbarhetens negativa effekter för barn och ungdom. Artikeln avslutas med en sammanfattning av barns roll i den fysiska planeringen och är skriven av arkitekt Uno Dahlén, verksam vid avdelningen för byggnadsfunktionslära, Tekniska högskolan, Stockholm.

Fysisk miljö och fysisk planering

Bland alla de faktorer som påverkar barns situationsbundna villkor och deras framtid som vuxna är den fysiska miljön en. Den utgör i någon mån ett övergripande problemområde. Allt vad människor gör äger rum någonstans. Den fysiska miljön utgör en ram kring alla de aktiviteter i vilka barn deltar och som berör barn.

Den fysiska miljön fungerar dock inte isolerad från de andra faktorer som påverkar barns förhållanden. Hur betydelsefull den är i relation till dessa övriga faktorer är en annan fråga. Jag nöjer mig här med att konstatera att människors ekonomiska och sociala villkor utgör grundvalen för deras levnadsvillkor och att en i vissa avseenden god fysisk miljö endast marginellt kan förbättra de totala villkoren för människor med i övrigt dåliga villkor. Detta förhindrar inte att den fysiska miljön är tillräckligt betydelsefull för barn, för att kräva större uppmärksamhet och mer seriös behandling än hittills.

Den fysiska miljön är för barn till övervägande del lägenhet, kvarter och bostadsområde. I denna

konkreta mening blir en granskning av "barnen och den fysiska miljön" också en fråga om den fysiska planeringens, bostadsområdesplaneringens, roll och räckvidd.

Två frågor framstår som centrala: Hur påverkar den fysiska miljön barns förhållanden?, och: Vilken är den fysiska planeringens roll i detta sammanhang?

Fem problemområden

De senaste decennierna har utmärkts av ett omfattande bostadsbyggande. Bostadsstandarden har höjts. Trots och/eller p g a det omfattande samhällsbyggandet återstår många problem att lösa. Inte minst för barn. "Barnen och den fysiska miljön" ägnas i första hand inte det som är bra eller ens acceptabelt. Intresset riktas i stället mot de kvarstående problemen. Dessa problem har i bakgrundsrapporten sammanfattats i fem problemområden, vilka kan (och måste) bearbetas och motverkas med bl a fysisk planering.

I denna artikel tas problemområdena som utgångspunkt för en sammanfattande redovisning av några av de viktigaste slutsatserna i bakgrundsrapporten. Varje problemområde behandlas i tre steg: Först en karakteristik av problemområdet, därefter en exemplifiering med utgångspunkt från en studie av barns uppväxtvillkor i en modern småhusstadsdel¹⁾, och slutligen en diskussion av möjligheterna att med fysisk planering åtgärda de redovisade problemen. Artikeln avslutas med ett avsnitt i vilket barnens roll i den fysiska planeringen sammanfattas.

¹⁾ Dahlén, U: *Småhusbarnen – en studie av barns uppväxtvillkor i en modern småhusstadsdel*, Liber Förlag, Uddevalla 1977

Barn lever avskilda från andra ålderskategorier, kulturmönster och klasser

Den fysiska miljö, i vilken barn normalt vistas är avsedd för och brukad av snäva kategorier. Hushållssammansättningen är ofta ensidig när det gäller ålder. Segregationen mellan upplåtelseformer avskiljer inkomstgrupper och kulturella grupper från varandra. Denna ensidighet ger en ofullständig bild av människans livscykel och okunnighet om åldrarernas skilda villkor. Det naturliga förhållandet är självfallet att barn i sin närhet har anförvanter, i olika åldrar. Inom primärgruppen skapas då förutsättningar för kontakt mellan generationer och samspel mellan åldersbundna krav och föreställningar. I stället utvecklas skilda roll- och normsystem i hem, skola, fritidsverksamhet, kamratumgänge. Barnet vandrar ofta ensamt mellan dessa normsystem samtidigt som det vandrar mellan miljöerna. Föräldrarnas överblick över barnets olika miljöer och dessas "norminne håll" är oftast i det närmaste obefintlig. Normsystemen utanför hemmet är offensiva, styrda av kommersiella intressen. Hem och skola arbetar mer defensivt. Samtliga system är dock ofta auktoritärt verkande och konflikterande. De "abstraherade livsformerna" i boendemiljö och skola innebär att man långt upp i tonåren skapar möjligheter att relatera skilda normsystem till en allsidig verklighetsbild. Roller och livsstilar blir därmed helt knutna till boende/fritid utan egentlig kontakt med ekonomiska realiteter och/eller arbetslivets villkor.

Även inom ett samhälle med långtgående hushållsplittring kan emellertid relationer mellan åldersgrupper skapas, förutsatt att dessa disponerar en gemensam miljö och upplever intressegemenskap. Dagens boendemiljö ger endast undantagsvis dessa förutsättningar. Utbyggnadstakt, bostadsbeståndets sammansättning, karakteristika hos befolkningens flyttning medverkar till ensidigt ålderssammansatta boendegrupper. På motsvarande sätt innebär segregationen av bostäder i kostnadsklasser att olika inkomstskikt åtskiljs. I kombination med snabb omflyttning och splittrade verksamhetsförhållanden innebär detta att de segregerade samhällena synes sakna de traditionella, klasshomogena lokalsamhällenas gemenskapsformer. En homogen sammansättning utan klassgemenskap utgör inte en

trygghetsfaktor, i den mening som möjligen innebar ett förmildrande drag i tidig stadsbebyggelse för segregerade ekonomiska skikt.

* * *

Viksjo i Järfälla kommun ca två mil norr om Stockholm är en segregerad stadsdel. Åldersfördelningen är extrem. Barnen i åldrarna 0–17 år utgör ca 40% av hela befolkningen och andelen pensionärer är knappt 1%. De unga barnfamiljerna dominerar helt. Barnens möjligheter till kontakt med den äldre generationen står endast att finna utanför närmiljön, i praktiken i umgänget med mor- och farföräldrar.

Också den etniska segregationen är påtaglig. Andelen utländska medborgare i småhusbebyggelsen är ca 3%. Motsvarande siffra är i den kärna av flerfamiljshus som finns kring centrum ca 17%. Småhusbarnens möjligheter till kontakt med och erfarenhet av andra nationaliteter och kulturer är ytterst begränsad i närmiljön.

Viksjo är slutligen även en socioekonomiskt segregerad stadsdel. Andelen höginkomsttagare är ca sex gånger sörre i småhusen än i flerfamiljshusen. Medianinkomsten avtar successivt med avseende på boende- och upplåtelseform. De som bor i villa har högst och de som bor i flerfamiljshus lägst medianinkomst. Även en socialgruppsindelning av hushållen förmedlar en tydlig segregationsbild. Fördelningen bland de småhusboende i Viksjo är med rikssiffrorna inom parentes: Socialgrupp I 34% (8), socialgrupp II 55% (35) och socialgrupp III 11% (57). Endast en barnstuga kan betraktas som integrerad med avseende på barnens sociala och ekonomiska bakgrund. Två av fyra låg- och mellanstdieskolor rekryterar endast barn från småhus. Dessutom är många klasser i en av de två återstående skolorna homogena.

Den socioekonomiska skiktningen drabbar inte endast barnen på så sätt att kontakten med andra klasser och skikt begränsas. Studien av småhusbarnen har också visat att småhusföräldrarna ställer höga och ensidiga prestationskrav på barnen. Den höga andelen prestationsinriktade föräldrar innebär att konkurrensen ökar. Då många föräldrar dessutom har ont om tid att stötta barnen i efterlevnaden

Det sociala arvet fungerar.

av kraven, blir problemet än mer påtagligt för de enskilda barnen. Många barn reagerar med att bli "skrämda och osäkra". De kan inte som de vuxna sträva mot det slutmål, dvs en hög position i samhället, som föräldrarna formulerat åt dem.

All samlad erfarenhet talar för att de barn som växer upp under gynnsamma ekonomiska och sociala betingelser kommer att få den bästa utbildningen, de bästa och högst avlönade jobben samt det största inflytandet. Det sociala arvet fungerar.

Eftersom dessa barn i sin barn- och ungdom präglas av individualism och konkurrens på alla plan, är utsikterna om det "morgondagens samhälle, som kommer att kräva samarbete och solidaritet mellan människorna" små. (Läroplan för grundskolan)

* * *

De här redovisade problemen är inte i första hand betingade av den fysiska miljöns utformning och sätt att fungera. Mycket talar dock för att en utbyggnad av stora småhusstadsdelar som Viksjö förstärker den individualism och konkurrens som råder i samhället. Den fysiska miljöns indirekta påverkan av människors villkor framskymtar. Vi står inför en skrämmande hotbild av hur den fysiska planeringen tillsammans med social och ekonomisk planering påverkar socialt liv.

Den fysiska planering som resulterat i stadsdelen Viksjö har befrämjat både åldersmässig, etnisk och socioekonomisk segregation. Den snabba utbyggnadstakten har inneburit att ett stort antal barnhus håll flyttat in under en kort tidsperiod. Den markanta dominansen av småhus med genomgående stora lägenheter har förstärkt denna process.

Samtliga småhus i Viksjö är upplåtna med äganderätt. På kommunalt håll har man varit medveten om de segregationsriskerna som ensidighet i boende och upplåtelseform innebär. Man har antagit program för utbyggnaden av Viksjö som stadgar blandade upplåtelseformer och lägsta möjliga boendekostnader. Detta till trots har man i praktiken varit oförmögen att gentemot den privata markägaren

och till lika exploatören hävda sina krav. Det ligger nära till hands att tala om bristande kommunala maktresurser gentemot exploatören/markägaren. I praktiken handlar det dock snarare om en intressegemenskap. I denna situation kommer inte minst barnens intressen på kort och på lång sikt i kläm. Dels är den fysiska planeringens räckvidd begränsad, dels är den endast en bricka i ett maktpolitiskt spel. De redovisade problemen är kalkylerade men inte beaktade.

Barn lever avskilda från viktiga verksamhetsområden och miljötyper

Den miljö, i vilken barn normalt vistas är en renodlad boendemiljö. Till skillnad från det tidigare lokalsamhället innehåller bostadsområdet endast bostäder och ett fåtal institutioner med direkt anknytning till boendefunktionen.

Arbetsplatser, där vuxna sysslar inom varuproduktion eller med tjänster som inte direkt är knutna till bostaden, saknas ofta helt. Utvecklingen under senare år har i detta avseende gått mot en obönhörlig konsekvens, främst beroende på strukturrationalisering och specialisering av näringsliv och samhällsfunktioner. Utarmningen har blivit alltmer konsekvent, sedan också butiker, högre skolestudier och samhällsservice koncentrerats till centrumanläggningar. Dessa anläggningar är ofta, där de är uppnåeliga för barnen, så stora och komplexa, att de inte kan erbjuda en positiv miljö, utan snarare utgör ett socialt riskmoment. De egentliga arbetsplatserna, det differentierade yrkeslivet finns ofta på långt avstånd från bostadsområdena, endast uppnåeligt med transportmedel. Detta medför att barns kontakt med verksamheter utanför boendet är obefintliga eller knappa. Arbetslivets villkor liksom de allra enklaste informationer om produktionsförhållanden och yrkesroller förblir okända eller får formen av andrahandsinformation av föräldrar och skola. Barns upplevelse såväl av föräldrar som andra vuxna knyts ensidigt till deras beteende i boendemiljön. Barns medvetenhet om de vuxnas villkor blir starkt beroende av den information som samhället styr in i hem och skola via massmedia och läromedel. Barns förmåga att själva uppleva och värdera olika verksamhetsområden och miljötyper utveck-

* * *

Flertalet barn visar sig ha besökt sina föräldrars arbetsplatser, dock endast korta stunder och på sådana tider då det egentliga arbetet inte pågick. Att

Barnens kontakt med vuxna utgörs endast av föräldragenerationens vuxna och av männskor vars uppgift är att ta hand om barn.

Både i förskolan och skolan råder medvetenhet om de problem som är förknippade med en så verksamhetsfattig uppväxtmiljö som Viksjö utgör. Man väljer t ex att göra studiebesök på arbetsplatser i stället för att åka till Skansen.

* * *

Övermått av yttlig kontakt kombineras ofta med underförsörjning med fasta kamratrelationer. Dessa problem blir särskilt påtagliga i bostadsområden med tät och hög bebyggelse. Byggnadsutformningen i sig styr obönhörligt barnen till för många barn gemensamma entréer och uppehållsplatser. Slitage- och övervakningsskäl gör att utformningen måste bli motståndskraftig och överskådlig, vilket medverkar till att försvåra differentiering och intimitet i miljön. Eftersom den privata bostaden av många samverkande skäl ofta inte kan disponeras av barnen för kamratumgänge är de hänvisade till gemensamma utomhusytor. Hög exploatering, onyanserad miljöutformning, små möjligheter för barnen att utnyttja den privata miljön, bildar en ond cirkel.

* * *

46

Viksjo. Det stora antalet barn i förskoleåldrarna och i de lägre skolåldrarna har dock fört med sig uppenbara brister. Varken skolor, barnstugor, parklekar eller fritidsgårdar har byggts ut i takt med bebyggelsen eller i enlighet med aktuella behov.

Enskilda barn har drabbats av långa skolvägar. Först efter åtta år fick Viksjo en högstadieskola. Redan om några år är dock skolans kapacitet överskriden. Då börjar en ny period, denna gång på ca sju år, innan den andra högstadieskolan står färdig att tas i bruk. På låg- och mellanstadierna är bristerna inte lika uppenbara. Många barn har dock under olika perioder tvingats till en och en halv å två kilometer långa skolvägar.

Viksjo är den stadsdel, i vilken bristen på daghemsplatser är mest uppenbar i kommunen. Endast 22 % av Viksjös 0-6-åringar har kommunal barntillsyn. För låg- och mellanstadiåldrarna är motsvarande siffra 12 %. Även de aktuella köerna för barnomsorg är i Viksjo störst i kommunen.

I Viksjo finns idag vidare bara en, endast sommaröppen, parklek för stadsdelens nästan 4000 barn i åldrarna 0-17 år. Dessutom finns bara en fritidsgård för ca 1700 barn i de aktuella åldrarna.

Den stora rymlighet som råder i stadsdelen är endast i begränsad omfattning möjlig att utnyttja för barnen. De privata tomterna tar stora markandelar i anspråk. Pga litenhet och ömtålig vegetation är dock tomterna sällan möjliga att utnyttja för många typer av lekar.

* * *

Även på denna punkt framstår den snabba utbyggnadsstarten som en viktig orsak till rådande problem. Men det handlar också om en bristfällig kommunal överblick över de följdinvesteringar som utbyggnaden av en så stor stadsdel som Viksjo innebär. (Som färdigutbyggd stadsdel kommer det att i Viksjo bo ca 17000 människor.) Fysisk planering måste länkas intimt samman med social och ekonomisk planering.

Mycket talar för att det råder en utbredd föreställning om att olika former av social service inte behövs i samma utsträckning i stadsdelar typ Viksjo. Men vad händer då dagens barn kommit upp i tonåren? Dagens bild av Viksjo är att de

”traditionella” barn- och ungdomsproblemen finns, om än i något mindre skala. Problemen synes inte vara kalkylerade i samband med planeringen. Det är dock hög tid för en reviderad kalkyl med kompensatoriska åtgärder som följd. Vad som inte bemästrats i den fysiska planeringen får lösas i bruksskedet.

Barn lever på grund av miljöbyten under uppväxttiden i ett osäkert förhållande till omgivningen

Näringslivets strukturomvandling har lett till stor mobilitet. Arbetsbyte, frivilligt eller påtvingat, tvingar ofta till miljöbyte för hela hushållet. En stor andel hushåll med barn flyttar också för att uppnå nya bostadskvaliteter, eller för att komma undan svårigheter i den ursprungliga miljön. De sk ”problemfamiljerna” uppvisar särskilt hög mobilitet.

För barnen innebär flyttningar under uppväxttiden att etablerade kamratrelationer upphör. Barnen tvingas att försöka anpassa sig till nya fysiska och sociala förhållanden, som de inte själva valt eller kan påverka. Barn med svaga relationer inom hushållet, beroende t ex på föräldrarnas svåra arbetssituation och ekonomiska press, är särskilt utlämnade till isolering och rotlöshet.

Den kontinuitetsupplevelse och kunskap om förvandlingen av ett samhälle med tiden, som uppväxttiden i en miljö kan ge, ersätts av en historiefattig och ytlig bild av omgivningen, om man rycks upp och förflyttas till nya förhållanden under barndomen.

* * *

Många familjer i Viksjo är nyinflyttade. Även om de första inflyttningarna skedde redan 1968 är Viksjo ännu idag något av en nybyggarstadsdel. Flertalet Viksjöhushåll har kommit till stadsdelen efter att ha ”mellanlandat” i någon annan förort. Många barn upplever sina första kamratkontakter i Viksjo. De omställningsproblem som ofta förekommer är inte särskilt omfattande. Cirka hälften av hushållen umgås med flyttningplaner. Den fortsatta utbyggnaden medför dock att många hushåll flyttar inom stadsdelen. Vissa omställningar blir härigenom mindre smärtsamma. Barnen kan gå kvar i samma skola

=====

Lekmiljön måste utformas med tanke på barns växlande behov.

=====

prövar barn sina färdigheter. De utforskar, upptäcker och utformar. Den miljö där leken är tänkt att äga rum måste stå i samklang med dessa kunskaper om barns utveckling. Men lekplatserna är statiska och opåverkbara. De är endast försedda med fasta redskap. Det saknas alla typer av utrustning och verktyg med vilka det är möjligt att skapa. Det lösa material i form av stenar, kottar och pinnar som barnen själva tar med till lekplatserna "städas bort" av parkförvaltningen.

Problemet med lekplatsernas statiska utformning är inte endast en fråga om lekens innehåll för stunden. Man måste också anlägga ett något längre tidsperspektiv: Till nya bostadsområden flyttar huvudsakligen småbarnshushåll. När barnen växer upp förändras deras krav på den fysiska miljön, på lekplatserna och på bostadsområdet som helhet. Lekplatsernas utrustning måste kunna tas bort, flyttas och förändras. Bostadsområden och stadsdelar måste i god tid kunna förses med lokaler, utrymmen och verksamheter i takt med de boendes utveckling.

De möjligheter till förändring som här efterlyses är dock inte endast en fråga om den fysiska miljöns utformning. Kraven avser i än högre utsträckning formerna för dessa förändringar. Ansvaret måste utan byråkratiskt "krångel" kunna tas över av de boende, av vuxna och barn tillsammans. Genom att barn tillsammans med vuxna tar ansvar för den fysiska miljöns utformning kan de lära sig förstå vad andra uppfattar som viktigt och varför det inte alltid går att få sin vilja igenom. Besluten fattas då i den egna, definierbara gruppen, inte av anonyma beslutsfattare som tex kommunen eller värden.

* * *

De problem som har redovisats är till stor del hänförliga till den fysiska planeringen. Formerna för denna planering är i grunden djupt odemokratiska. De direkt berörda har inga som helst möjligheter

att öva inflytande i planeringsprocessen. Människor tvingas som enskilda individer och som grupper att anpassa sig till miljön i stället för tvärtom. De förtroendevalda som i olika kommunala nämnder har att värna om medborgarnas intressen arbetar i huvudsak sektoriellt. Nämndernas "barnsynpunkter" vid remissbehandling av stadsplaner avser i huvudsak detaljer och i ringa omfattning helhetsynpunkter såsom krav på social integration och markreservationer för framtida behov.

Planeringen av lekplatser ligger dessutom utanför den kommunala demokratiprocesen. Först efter att stadsplan antagits behandlas frågor som rör lekplatsers utformning och utrustning. Möjligheterna till en progressiv lekplatsplanering beskärs också av att lekredskapsfabrikanternas säljriktade katalogmaterial utgör det enda tillgängliga planeringsunderlaget för utrustning av lekplatser. Dessa problem tycks inte vara kalkylerade och än mindre beaktade.

Barnen och beslutsprocesserna

Fysisk planering är ett av flera medel som samhället, i betydelsen stat och kommun, har att tillgå för att nå vissa satta mål. Målen är knutna till intressenter, både utom och inom samhällsapparaten. Möjligheterna att förverkliga olika mål är beroende av intressenternas makt. Makt innebär möjlighet att öva inflytande i den beslutsprocess som den fysiska planeringen utgör. Eftersom det i planerings- och beslutsprocesserna sällan handlar om att uppnå endast ett, utan i stället ett stort antal mål, är fysisk planering en fråga om att lösa målkonflikter.

Intressenterna har olika förutsättningar att få gehör för sina krav: Intressenternas krav är i olika utsträckning möjliga att kvantifiera – det är lättare att hävda kvantitativa än kvalitativa krav. Intressenternas krav avser olika tidsperspektiv – möjligheterna att genomdriva kortsiktiga krav är större än möjligheterna att hävda långsiktiga. Intressenternas krav finns i olika omfattning samlade i färdiga "paketlösningar" – några intressentgrupper har till skillnad mot andra etablerade planeringsunderlag att hänvisa till. Intressenternas krav framförs med olika tyngd – vissa intressentgrupper kan direkt hävda sina krav i planeringsprocessen, andra före-

=====

Lekplatser och trafiksäkra gångvägar är viktiga komponenter i barnens närmiljö, men – de är inte de enda och knappast heller de avgörande!

=====

träds frivilligt eller ofrivilligt av ombud.

Barn och ungdomar är en av den fysiska planeringens intressentgrupper. Om barns och ungdomars möjlighet att hävda sina intressen i den fysiska planeringen betraktas, framtonar följande pessimistiska bild: Barns och ungdomars krav är i hög grad kvalitativa. Barns och ungdomars krav är företrädesvis långsiktiga – dessa ålderskategorier är mer än några andra mitt uppe i en för framtiden avgörande utveckling. Barns och ungdomars krav är bristfälligt utvecklade i olika typer av planeringsunderlag. Barns och ungdomars krav kan idag inte framföras direkt i planeringsprocessen – de företräds av ombud vilka, i den mån de har någon som helst kunskap om och erfarenhet av barns villkor, har att kämpa mot andra, mer kvantitativa och kortsiktiga krav.

För många kommunala beslutsfattare och för många planerare är barns fysiska miljö liktydigt med lekplatser, trafiksäkra gångvägar och skolkolkaliseringar etc. Och naturligtvis är detta viktiga komponenter i barnens miljö men de är inte de enda och knappast heller de avgörande.

Vad vi i "Barnen och den fysiska miljön", och jag i denna i förhållande till bakgrundsrapporten fritt hållna artikel, sökt visa är att det är andra förhållanden som bestämmer många av de viktigaste förutsättningarna för barns utveckling. Det gemensamma för dessa förutsättningar är att de skapas på högre "planeringsnivåer". De har med det bland ekonomiska samhället och den därtill hörande urbana strukturen att göra. Det gäller åtskillnaden mellan boende och arbete, enheternas storlek, bostadsbeståndets sammansättning, upplåtelseformerna, utbyggnadstakten, etc.

På dessa högre planeringsnivåer har barnens krav, som här sammanfaller med de vuxnas, inte beaktats tillräckligt. Det är andra krav som fått

dominera, bl.a. rationalitet och ekonomisering av byggande och transporter, förvaltning, samt vinstintressen hos byggnadsindustrin och näringslivet i övrigt.

Några av dessa krav har även kommit till uttryck i de normer som reglerar planering och byggande. Samtidigt som normerna garanterar tekniska och funktionella minimikvaliteter, underlättar de byggherrarnas krav att bygga snabbt och i stora serier. I vissa avseenden råder en direkt motsättning mellan å ena sidan byggherrarnas intressen och å den andra de boendes behov och önskemål. Dessa behov och önskemål är knappast långa och hårt standardiserade serier som omöjliggör boendeinflytande och som medverkar till en slentrianmässig uppbyggnad och variationsfattig fysisk miljö.

Exemplen på dessa förhållanden är många. Ett exempel som konkret avser barnens roll i den fysiska planeringen får avsluta denna sammanfattande artikel. I byggnadsstadgan 53 § 4 mom står:

"Inrymmer byggnad bostadslägenhet, skall på tomten eller på utrymme som är gemensamt för flera bostadslägenheter finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse, om sådan friyta kan beredas för rimlig kostnad och utan synnerlig olägenhet" (min kurs).

Innebörden i den kursiverade bisatsen är dels att denna typ av "marginella" krav inte kan drivas in absurdum, dels att statsmakterna kapitulerat inför förutspådda byggherre- och kommunala krav på inskränkningar. Det har blivit svårare för de boende att driva rimliga lekplatskrav gentemot kommunerna. Men det har också blivit svårare för kommuner att hävda dessa krav gentemot byggherrarna. För båda dessa parter har det blivit legitimt att anföra ekonomiska skäl emot en god utemiljö för barn.

En god utemiljö för barn kräver grundläggande omvärderingar i beslutsprocesser och normalunderlag. Den utvecklingspsykologiska kunskapen, föräldrars och barns erfarenheter samt to m sunt förnuft ger tillräckligt sakunderlag för att ställa och genomdriva sådana omvärderingar.

Makten att framgångsrikt hävda dessa krav mot andra intressen saknas ännu i det svenska samhället.